

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ СЕМЕНА КУЗНЕЦЯ

Методичні рекомендації
до виконання курсової роботи
«Менеджмент туристичної діяльності»
для здобувачів вищої освіти
спеціальності J3 «Туризм та рекреація»
освітньої програми «Туризм»
першого (бакалаврського) рівня

Харків
ХНЕУ ім. С. Кузнеця
2026

Вступ

Сучасна теорія та практика менеджменту в туризмі набула особливого значення і перебуває у процесі безперервного вдосконалення та адаптації в умовах мінливого зовнішнього середовища. Вона вимагає від майбутніх керівників глибокого розуміння законів, принципів, інструментів та методів управління, які дають змогу ухвалювати обґрунтовані рішення як на макро-, так і на мікрорівні туристичної діяльності. Потрібно також зазначити, що сфера управління в туризмі має динамічний та міждисциплінарний характер, охоплюючи ключові аспекти бізнес-адміністрування, HR-менеджменту, бізнес-планування, психології комунікацій та ін.

У процесі вивчення навчальної дисципліни «Менеджмент туристичної діяльності» для формування у здобувачів вищої освіти професійних компетентностей, глибоких теоретичних та практичних знань використовують різні форми аудиторної та позааудиторної самостійної роботи, що дозволяє активізувати їхню пізнавальну та дослідницьку діяльність. Згідно з навчальним планом освітньої програми «Туризм» вивчення здобувачами вищої освіти навчальної дисципліни «Менеджмент туристичної діяльності» закінчується виконанням курсової роботи, яка займає особливе місце в системі діагностики якості підготовки фахівців.

Виконання курсової роботи передбачає поглиблення і закріплення теоретичних знань та практичних навичок здобувачів вищої освіти у процесі вивчення цієї навчальної дисципліни. Курсова робота спрямована на розвиток самостійної діяльності та аналітичних здібностей здобувачів вищої освіти.

Основною метою написання методичних рекомендацій є формування у здобувачів вищої освіти знань стосовно загальних основ виконання курсової роботи з навчальної дисципліни «Менеджмент туристичної діяльності».

Методичні рекомендації до виконання курсової роботи з навчальної дисципліни «Менеджмент туристичної діяльності» містять теоретичні та практичні рекомендації щодо організації виконання, оформлення та порядку захисту курсової роботи.

Компетентності та результати навчання, які формуються під час виконання курсової роботи, подано в табл. 1.

Компетентності та результати навчання

Результати навчання	Компетентності, якими повинен оволодіти здобувач вищої освіти
PH6	ЗК3, ЗК4, ЗК5, ЗК7, ЗК14, СК1, СК2, СК4, СК6, СК8, СК12
PH7	ЗК3, ЗК5, ЗК6, ЗК7, ЗК8, ЗК10, ЗК11, ЗК12, ЗК13, ЗК14, СК1, СК2, СК5, СК6, СК7, СК12
PH9	ЗК1, ЗК4, ЗК6, ЗК7, ЗК8, ЗК9, ЗК11, ЗК12, ЗК13, ЗК14, СК1, СК3, СК5, СК7, СК8, СК9, СК10, СК11, СК12, СК13, СК14, СК15, СК16
PH10	ЗК1, ЗК8, ЗК10, СК2, СК5, СК6, СК7, СК9, СК16
PH13	ЗК1, ЗК2, ЗК3, ЗК4, ЗК5, ЗК8, ЗК9, ЗК10, ЗК11, ЗК12, ЗК13, СК3, СК8, СК11, СК14, СК15, СК16
PH20	ЗК1, ЗК3, ЗК4, ЗК5, ЗК6, ЗК8, ЗК10, ЗК13, СК1, СК3, СК5, СК7, СК8, СК9, СК10, СК11, СК13, СК16
PH21	ЗК1, ЗК3, ЗК4, ЗК6, ЗК10, ЗК13, СК1, СК3, СК7, СК8, СК9, СК10, СК11, СК13, СК14, СК16
PH22	ЗК1, ЗК4, ЗК6, ЗК8, ЗК9, ЗК13, СК1, СК3, СК8, СК10, СК11, СК12, СК13, СК14, СК15, СК16

Примітка.

PH6. Застосовувати у практичній діяльності принципи і методи організації та технології обслуговування туристів.

PH7. Розробляти, просувати та реалізовувати туристичний продукт.

PH9. Організувати процес обслуговування споживачів туристичних послуг на основі використання сучасних інформаційних, комунікаційних і сервісних технологій та дотримання стандартів якості і норм безпеки.

PH10. Розуміти принципи, процеси і технології організації роботи суб'єкта туристичного бізнесу та окремих його підсистем (адміністративно-управлінська, соціально-психологічна, економічна, техніко-технологічна).

PH13. Установлювати зв'язки з експертами туристичної та інших галузей.

PH20. Виявляти проблемні ситуації і пропонувати шляхи їхнього розв'язання.

PH21. Ухвалювати обґрунтовані рішення та нести відповідальність за результати своєї професійної діяльності.

PH22. Професійно виконувати завдання в невизначених та екстремальних ситуаціях.

ЗК01. Здатність реалізувати свої права й обов'язки як члена суспільства, усвідомлювати цінності громадянського (вільного демократичного) суспільства та необхідність його сталого розвитку, верховенства права, прав та свобод людини і громадянина в Україні.

ЗК02. Здатність зберігати та примножувати моральні, культурні, наукові цінності і досягнення суспільства на основі розуміння історії та закономірностей розвитку предметної області, її місця у загальній системі знань про природу і суспільство та у розвитку суспільства, техніки і технологій, використовувати різні види та форми рухової активності для активного відпочинку та ведення здорового способу життя.

ЗК03. Здатність діяти соціально відповідально та свідомо.

ЗК04. Здатність до критичного мислення, аналізу і синтезу.

ЗК05. Прагнення до збереження навколишнього середовища.

ЗК06. Здатність до пошуку, оброблення та аналізу інформації з різних джерел.

ЗК07. Здатність працювати в міжнародному контексті.

ЗК08. Навички використання інформаційних та комунікаційних технологій.

ЗК09. Уміння виявляти, ставити і вирішувати проблеми.

ЗК10. Здатність спілкуватися державною мовою як усно, так і письмово.

ЗК11. Здатність спілкуватися іноземною мовою.

ЗК12. Навички міжособистісної взаємодії.

ЗК13. Здатність планувати та управляти часом.

ЗК14. Здатність працювати в команді та автономно.

СК1. Знання та розуміння предметної області та розуміння специфіки професійної діяльності.

СК2. Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях.

СК3. Здатність аналізувати рекреаційно-туристичний потенціал територій.

СК4. Здатність аналізувати діяльність суб'єктів індустрії туризму на всіх рівнях управління.

СК5. Розуміння сучасних тенденцій і регіональних пріоритетів розвитку туризму в цілому та окремих його форм і видів.

СК6. Розуміння процесів організації туристичних подорожей і комплексного туристичного обслуговування (готельного, ресторанного, транспортного, екскурсійного, рекреаційного).

СК7. Здатність розробляти, просувати, реалізовувати та організовувати споживання туристичного продукту.

СК8. Розуміння принципів, процесів і технологій організації роботи суб'єкта туристичної індустрії та її підсистем.

СК9. Здатність забезпечувати безпеку туристів у звичайних та складних форс-мажорних обставинах.

СК10. Здатність здійснювати моніторинг, інтерпретувати, аналізувати та систематизувати туристичну інформацію, уміння презентувати туристичний інформаційний матеріал.

СК11. Здатність використовувати в роботі туристичних підприємств інформаційні технології та офісну техніку.

СК12. Здатність визначати індивідуальні туристичні потреби, використовувати сучасні технології обслуговування туристів та вести претензійну роботу.

СК13. Здатність до співпраці з діловими партнерами і клієнтами, уміння забезпечувати з ними ефективні комунікації.

СК14. Здатність працювати у міжнародному середовищі на основі позитивного ставлення до несхожості до інших культур, поваги до різноманітності та мультикультурності, розуміння місцевих і професійних традицій інших країн, розпізнавання міжкультурних проблем у професійній практиці.

СК15. Здатність діяти у правовому полі, керуватися нормами законодавства.

СК16. Здатність працювати з документацією та здійснювати розрахункові операції суб'єктом туристичного бізнесу.

1. Порядок організації виконання та захисту курсової роботи

Курсова робота є самостійним аргументованим викладенням основних питань певної теми. Це перший досвід залучення здобувача вищої освіти до виконання письмової роботи у формі наукового дослідження, що дозволяє робити висновки про набуті знання та вміння у процесі вивчення навчальної дисципліни.

Курсова робота має базуватися на теоретичних і методичних положеннях науки, містити елементи новизни. У ній має бути наведена хоча б одна, нехай найпростіша, але самостійна ідея, а також пропозиція автора щодо більш ефективного вирішення поставленого питання порівняно з наявним станом.

Курсова робота – це окремий заліковий кредит навчальної дисципліни, що оцінюють як самостійний вид навчальної діяльності. Обсяг часу на виконання та захист курсової роботи – складова частина часу на самостійну роботу здобувача вищої освіти в межах обсягу годин, виділених на вивчення дисципліни за навчальним планом. Відповідно до навчального плану здобувачі вищої освіти виконують курсову роботу з навчальної дисципліни «Менеджмент туристичної діяльності».

Тема курсової роботи повинна бути актуальною, тобто такою, що відповідає сучасним потребам розвитку туристичної галузі, а питання, які розкривають у роботі, важливі для розуміння сутності підходів управління в межах вибраної теми. Орієнтовну тематику курсових робіт надає викладач у межах навчальної дисципліни. Здобувачам вищої освіти надають право вибору будь-якої запропонованої теми з переліку. Можливий також ініціативний вибір теми, але необхідно проконсультуватися щодо її правильного формулювання, наявності актуальності, практичної значущості. Під час вибору теми слід ураховувати науковий і практичний інтерес, спричинений роботою здобувача вищої освіти в наукових гуртках, досвідом практичної роботи, доповідями на семінарських заняттях, курсовими роботами з суміжних предметів. Здобувачі вищої освіти обирають тему за власним бажанням, але не допускають більше двох однакових тем в академічній групі (за умови висвітлення теми з різних аспектів і за погодженням з науковим керівником).

Теми курсових робіт із навчальної дисципліни «Менеджмент туристичної діяльності»

1. Удосконалення організаційної структури управління туристичними підприємствами.
2. Функції та принципи управління туристичним підприємством.
3. Планування діяльності туристичного підприємства.
4. Розроблення стратегії розвитку туристичного підприємства.
5. Організація як функція управління туристичним підприємством.
6. Удосконалення системи мотивації праці туристичного підприємства.
7. Реалізація функції контролю у процесі управління туристичним підприємством.
8. Методи управління туристичним підприємством і їхнє удосконалення.
9. Удосконалення процесу організації праці на туристичному підприємстві.
10. Упровадження інформаційних технологій як найважливіший напрям підвищення ефективності праці менеджера туристичної фірми.
11. Використання CRM-систем для оптимізації взаємодії з клієнтами туристичного підприємства.
12. Формування організаційної (корпоративної) культури туристичного підприємства.
13. Упровадження принципів корпоративної соціальної відповідальності (КСВ) у туристичному бізнесі.
14. Аналіз процесу підготовки та вдосконалення методів прийняття та реалізації управлінських рішень на туристичному підприємстві.
15. Hard та Soft skills як ключові компетентності персоналу туристичних підприємств та їхній розвиток.
16. Емоційний інтелект у системі управління персоналом туристичної галузі.
17. Влада та особистий вплив керівника туристичного підприємства.
18. Лідерство та стилі управління на туристичному підприємстві.
19. Стратегічні напрями вдосконалення кадрового менеджменту туристичних підприємств.

20. Розвиток та навчання персоналу туристичних підприємств як інструмент забезпечення високого рівня сервісу.
21. Управління конфліктними ситуаціями на туристичному підприємстві.
22. Розроблення антикризової стратегії управління в туристичній сфері (на прикладі впливу пандемії, військового конфлікту, економічної кризи).
23. Ділові наради та переговори в діяльності туристичних підприємств.
24. Бізнес-планування в туризмі та готельно-ресторанному господарстві.
25. Планування та підбір персоналу туристичного підприємства.
26. Концепція сталого розвитку в управлінні туристичними дестинаціями.
27. Засоби тайм-менеджменту в професійній діяльності туристичного менеджера.
28. Інноваційний менеджмент у туризмі.
29. Система управління якістю туристичних послуг: стандартизація та сертифікація.
30. Репутаційний менеджмент у туризмі.

2. Зміст і структура курсової роботи

Загальний обсяг курсової роботи має становити 35 – 40 сторінок (без додатків) формату А4 друкованого тексту. Курсова робота має містити: титульний аркуш (приклад оформлення наведено у додатку А), зміст, вступ, основну частину (3 розділи), висновки, список використаних джерел, додатки.

Зміст розташовують після титульного аркуша з нової сторінки. Він містить назви та номери початкових сторінок усіх розділів та підрозділів. Зміст окремих розділів визначено темою курсової роботи. Курсова робота має органічно поєднувати теоретико-методичну та аналітично-проектну частини. На прикладі теми «Засоби тайм-менеджменту в професійній діяльності туристичного менеджера» наведено рекомендовану структуру курсової роботи (табл. 2).

Типова структура та зміст розділів курсової роботи

Структурні частини курсової роботи	Рекомендований обсяг сторінок
ВСТУП	1 – 2 с.
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ТАЙМ-МЕНЕДЖМЕНТУ ТА ЙОГО РОЛЬ У РЕАЛІЗАЦІЇ ФУНКЦІЇ ПЛАНУВАННЯ ТУРИСТИЧНОГО МЕНЕДЖЕРА	10 – 12 с.
1.1. Сутність та еволюція концепції тайм-менеджменту	4 с.
1.2. Специфіка діяльності туристичного менеджера у контексті підвищення ефективності використання робочого часу	3 с.
1.3. Класифікація сучасних засобів та інструментів тайм-менеджменту	3 с.
РОЗДІЛ 2. АНАЛІЗ ПРАКТИКИ ЗАСТОСУВАННЯ ЗАСОБІВ ТАЙМ-МЕНЕДЖМЕНТУ НА ТУРИСТИЧНОМУ ПІДПРИЄМСТВІ	10 – 15 с.
2.1. Аналіз структури робочого часу менеджера туристичного підприємства	5 с.
2.2. Оцінювання рівня використання методів та інструментів тайм-менеджменту на підприємстві	5 с.
2.3. Формулювання ключових проблем, пов'язаних із неефективним використанням робочого часу на підприємстві	5 с.
РОЗДІЛ 3. ШЛЯХИ ВДОСКОНАЛЕННЯ СИСТЕМИ ТАЙМ-МЕНЕДЖМЕНТУ В ПРОФЕСІЙНІЙ ДІЯЛЬНОСТІ ТУРИСТИЧНОГО МЕНЕДЖЕРА	10 – 13 с.
3.1. Розроблення регламенту роботи з «поглиначами часу» для менеджера туристичної діяльності	6 с.
3.2. Практичні рекомендації щодо впровадження цифрових засобів оптимізації часу	5 с.
ВИСНОВКИ	1 с.
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	1 – 3 с.
ДОДАТКИ	–

2.1. Вступ

У вступі розкривають сутність і стан досліджуваної проблеми, її значущість, підстави та вихідні дані для розроблення теми, наводять обґрунтування необхідності у проведенні дослідження. Викладаючи вступ, треба дотримуватися такої **послідовності**:

актуальність теми та необхідність у її розробленні;

прізвища авторів-учених, що зробили найбільший внесок у розроблення досліджуваної проблеми;

мета й завдання курсової роботи;

об'єкт і предмет дослідження курсової роботи;

методи дослідження, відповідно до визначених завдань;

очікуваний практичний результат та новизна.

Актуальність теми обґрунтовують шляхом критичного аналізу та порівняння з відомими результатами вирішення проблеми (відповідно до теми курсової роботи). Обґрунтовують доцільність курсової роботи для розвитку управлінської діяльності у туристичній галузі.

Висвітлення актуальності не має бути багатослівним. Досить кількома реченнями висловити головне – сутність проблеми. Наводять прізвища вчених-економістів, що зробили вагомий внесок у розроблення досліджуваної проблеми.

Мета й завдання дослідження. Формулюють мету роботи та завдання, які необхідно вирішити для досягнення поставленої мети. Мета роботи зазвичай тісно переплітається з назвою курсової роботи та має чітко вказувати, що саме досліджують у роботі. Не слід формулювати мету як «дослідження», «вивчення», тому що ці слова вказують на засіб досягнення мети, а не на саму мету.

Об'єкт і предмет дослідження.

Об'єкт – це процес або явище, що породжує проблемну ситуацію, вибрану для вивчення.

Предмет міститься в межах об'єкта. Об'єкт і предмет співвідносять між собою як загальне та часткове. В об'єкті виокремлюють ту його частину, яка є предметом дослідження. Саме на нього спрямована основна увага здобувача вищої освіти, оскільки предмет дослідження визначає тему курсової роботи.

Методи дослідження. Подають перелік використаних методів дослідження для досягнення поставленої в роботі мети. Перераховувати їх треба не відірвано від змісту роботи, а коротко та змістовно визначаючи, що саме буде досліджено за допомогою певного методу. Це дасть змогу пересвідчитися в логічності та прийнятності вибору саме цих методів. Указують інформаційне та програмне забезпечення дослідження курсової роботи.

2.2. Основна частина

Основна частина складається із *трьох* обов'язкових розділів та 2–3 підрозділів у кожному розділі. У разі, коли логіка розкриття вибраної теми дослідження потребує іншої структури основної частини роботи, здобувач вищої освіти може змінити кількість підрозділів.

Перший розділ курсової роботи є, переважно, *теоретичним*. У цьому розділі вирішують такі завдання дослідження, які:

аналітичний огляд літературних джерел і аналіз теоретичних підходів до вивчення об'єкта дослідження;

місце та значення проблеми, що вивчають, у туристичній діяльності, вплив предмета дослідження на стан галузі або управлінської діяльності підприємства;

класифікація та систематизація існуючих методів та підходів за обраною темою.

В огляді літератури розглядають етапи розвитку наукової думки із проблеми, яку досліджують. На основі висвітлення й аналізу робіт науковців необхідно обґрунтувати доцільність проведення досліджень із вибраного напрямку. Теоретична частина може займати не більше 30 % від обсягу роботи.

Другий розділ за змістом є *аналітичним*. У ньому вивчають взаємозв'язок і взаємовплив предмета та об'єкта дослідження. Другий розділ містить аналіз статистичної (кількісної та якісної) інформації, методичні підходи аналітичного дослідження, сукупність розрахункових дій для вирішення поставлених завдань.

Завданнями другого розділу чи його підрозділами можуть бути такі: розгляд методик аналізу з урахуванням можливостей їхнього застосування до предмета дослідження;

оцінювання предмета дослідження та його окремих складових; комплексний аналіз предмета дослідження.

У другому розділі наводять методи вирішення поставлених завдань, розробляють методика проведення дослідження. Призначенням розділу є аналіз стану і динаміки процесу, явища, що досліджують. У ньому розглядають показники, які характеризують досліджувані процеси, явища, виявляють і класифікують фактори, що впливають на показники розвитку. У цьому розділі за необхідністю використовують економіко-математичні методи та інформаційні технології оброблення даних, складають аналітичні таблиці, графіки, схеми тощо. Друга частина курсової роботи може займати 30 – 35 % від загального обсягу.

Третій розділ має практичний *оптимізаційний* або *рекомендаційний* характер. Його присвячено питанням удосконалення предмета дослідження щодо умов об'єкта дослідження.

Підрозділами чи завданнями, що вирішують, є такі:

розроблення методичних рекомендацій до вдосконалення предмета дослідження в межах об'єкта дослідження;

оптимізація одного чи декількох найбільш значущих елементів предмета дослідження;

обґрунтування економічної доцільності запропонованих пропозицій до вдосконалення об'єкта дослідження з урахуванням сучасних умов управлінської діяльності у туристичній галузі.

У третьому розділі здійснюють оцінювання повноти вирішення поставлених завдань, надають практичні рекомендації щодо шляхів оптимізації предмета дослідження. Рекомендаційна частина може займати приблизно 30 % від обсягу роботи.

2.3. Висновки

У висновках викладають найважливіші наукові та практичні результати, здобуті протягом написання кожного з розділів курсової роботи, а також визначають їхню практичну значущість для управлінської діяльності туристичного підприємства/галузі. У процесі написання висновків рекомендовано дотримуватися послідовності проведеного в роботі дослідження та послідовності вирішених завдань, відображених у вступі курсової роботи.

2.4. Список використаних джерел

До списку використаних джерел слід вносити тільки ті, що цитують або згадують у курсовій роботі. Список використаних у курсовій роботі джерел має становити не менше ніж 30 літературних джерел вітчизняних і зарубіжних авторів.

2.5. Додатки

До додатків доцільно віднести допоміжний матеріал, необхідний для повноти сприйняття курсової роботи:

таблиці допоміжних статистичних та цифрових даних великого обсягу;

інструкції і методики, опис алгоритмів і програм на які спирався здобувач у процесі дослідження або які були розроблені самостійно у процесі виконання роботи;

рисунки допоміжного характеру.

У додатки виносять таблиці, схеми тощо, які не мають основного змістового навантаження. Великі таблиці, рисунки, які займають більше як дві сторінки також виносять у додатки.

3. Вимоги до оформлення тексту курсової роботи

3.1. Загальні вимоги

Курсову роботу оформляють у вигляді тексту з додаванням до нього графіків, таблиць, схем та інших ілюстративних матеріалів. Цьому етапі роботи над курсовим проектом слід приділити особливу увагу, оскільки до оформлення курсової роботи висувають досить суворі вимоги.

Відсутність належного досвіду з оформлення письмових робіт у здобувача вищої освіти може викликати певні труднощі. Однак досвід правильного оформлення курсової роботи обов'язково стане в нагоді під час майбутнього написання випускної кваліфікаційної роботи – дипломного проекту.

Курсову роботу друкують за допомогою комп'ютера з одного боку аркуша паперу формату А4. Абзацний відступ має бути однаковим по всій роботі й дорівнювати 5 знакам (приблизно 1,25 см).

Шрифт друку має бути чітким. Під час написання курсової роботи слід використовувати шрифт Times New Roman, 14 кг. Міжрядковий інтервал – множник 1,5. Під час оформлення таблиць та рисунків допущено використання 12 кг шрифту. Міжрядковий інтервал у таблиці може бути від 1,1 до 1,3.

Текст курсової роботи має бути надруковано з обов'язковим дотриманням таких відступів від краю аркуша: ліве поле – 20 мм, праве – 10 мм, верхнє та нижнє – 20 мм.

Робота має бути пронумерована арабськими цифрами. Перелік сторінок починається з титульного аркуша, але порядковий номер на ньому не ставиться. По середині внизу на сторінці структурної частини «Вступ» ставлять цифру «2» і так далі до кінця роботи.

Під час виконання робіт необхідно дотримувати рівномірну щільність, контрастність і чіткість зображення по всій роботі. Усі лінії, літери, цифри і знаки повинні бути однаково чорними по всій роботі. Усі лінії, літери, цифри та знаки мають бути чіткими та однаковими по всій роботі.

3.2. Заголовки

Текст основної частини курсової роботи поділяють на розділи та підрозділи. Кожний розділ починають номером та назвою.

Заголовки структурних частин роботи «ЗМІСТ», «ВСТУП», «ВИСНОВКИ», «СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ», «ДОДАТКИ» друкують великими літерами симетрично до тексту. Кожну структурну частину курсової роботи (вступ, розділи, висновки, список використаних джерел, додатки) треба починати з нової сторінки.

Заголовки підрозділів варто починати з абзацного відступу, не підкреслюючи, без крапки наприкінці. Заголовки розділів слід друкувати великими літерами, підрозділів – маленькими літерами (крім першої великої) з абзацного відступу. Крапку в кінці заголовка не ставлять.

Відстань між заголовком (розділів, підрозділів), попереднім та подальшим текстом має бути в межах 10 мм, однакова по всій роботі.

Підрозділи нумерують у межах кожного розділу. Номер підрозділу складається з номера розділу й порядкового номера підрозділу. Між ними ставлять крапку. У кінці номера теж має стояти крапка.

Назви наступного підрозділу та початок його тексту розташовують на тій самій сторінці, що й попередній підрозділ.

3.3. Переліки

За потреби в тексті можна наводити переліки. Перед переліками ставлять двокрапку. Для першої деталізації переліку варто використовувати арабські цифри з дужкою. Наприкінці ставлять крапку з комою або двокрапку, якщо є подальша деталізація.

Перед кожною позицією подальшого переліку варто ставити малу літеру українського алфавіту з дужкою або, не нумеруючи, з абзацного відступу без геометричних прикрас, можливо поставити тире (другий рівень деталізації). Наприкінці ставлять крапку з комою. Після останнього пункту переліку ставлять крапку.

3.4. Ілюстрації

Графічний матеріал має бути обов'язковою складовою тексту курсової роботи, за будь-якою вибраною тематикою. Його кількість має складати не менше 20 % від загально обсягу тексту основної частини роботи.

Рисунки (ілюстрації, графіки, схеми) варто розташовувати безпосередньо після тексту, у якому їх згадують уперше, або на наступній сторінці. На всі рисунки мають бути дані посилання в курсовій роботі. Якщо рисунки створені не автором роботи, то необхідно давати посилання на джерело, із якого запозичено ілюстрацію або зазначати *«Складено автором з використанням (за даними) (на основі) [14]»* або якщо самостійно автором *«Власна розробка автора»*.

Назви схем, рисунків, графіків розташовують під ілюстрацією. За потреби під рисунком розташовують пояснювальні дані.

Рисунки варто нумерувати арабськими цифрами порядковою нумерацією у межах розділу, за винятком рисунків, що наводять у додатках. Номер рисунка складається з номера розділу й порядкового номера рисунка, розділених крапкою. Наприклад: Рис. 2.1. (перший рисунок другого розділу).

Відстань від тексту до рисунка та від рисунка до тексту – один рядок, якщо рисунок вбудовано у структуру тексту, тобто розташовано не на окремій сторінці (рис. 1).

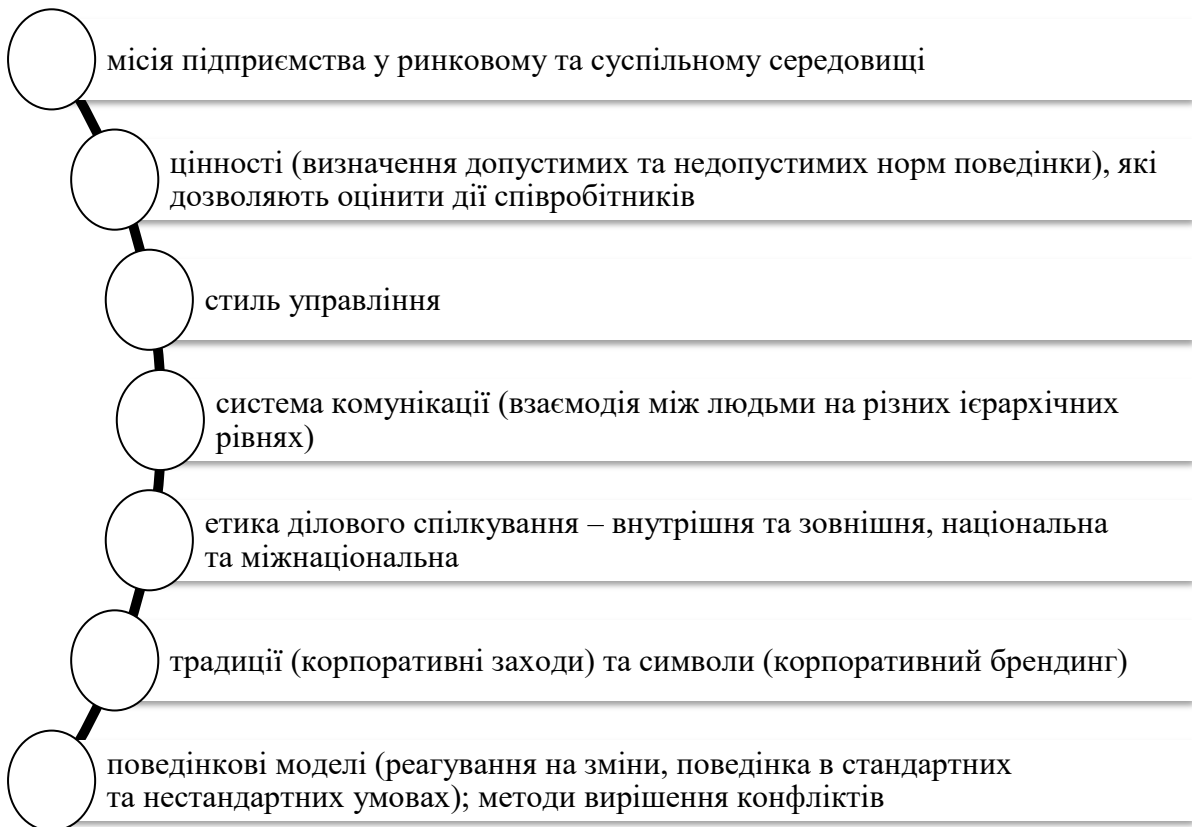

Рис. 1.2. Складові корпоративної культури туристичного підприємства

Джерело: сформовано автором на основі [1; 5; 9].

Рис. 1. Приклад оформлення рисунків

3.5. Таблиці

Таблицю варто розташовувати безпосередньо після тексту, у якому її згадано вперше, або на наступній сторінці, якщо таблиця завелика для її вбудовування у структуру тексту на тій самій сторінці. На всі таблиці мають бути посилання в тексті.

Таблиці нумерують арабськими цифрами послідовно (за винятком таблиць, поданих у додатках) у межах розділу. У правому верхньому куті сторінки над відповідним заголовком розміщують напис «Таблиця» із зазначенням її номера. Номер таблиці має складатися з номера розділу й порядкового номера таблиці, наприклад: «Таблиця 1.2» (друга таблиця першого розділу). Кожна таблиця має мати назву, яку розміщують під словом «Таблиця» симетрично до тексту.

У разі перенесення частини таблиці на інший аркуш (сторінку) пишуть слова «Продовження табл. 1.2» або «Закінчення табл. 1.2», а роль шапки таблиці в цьому разі відіграє цифровий порядок. Якщо цифрові або інші дані в якому-небудь рядку таблиці не подають, то в ньому ставлять прочерк (рис. 2).

Таблиця 2.1

Кількість часових витрат робітників на сторонні справи в межах робочого дня [15]

Кількість годин	2022 рік	2024 рік	Зміни, %
1	2	3	4
витрачають менше години на день	38 %	32 %	- 6 %
витрачають 1–2 години на день	32 %	42 %	+ 10 %
витрачають 2–3 години на день	17 %	16 %	- 1 %
витрачають 3–4 години на день	7 %	6 %	- 1 %
витрачають 4–6 годин на день	6 %	3 %	- 3 %

Рис. 2. Приклад оформлення таблиць

Відстань між попереднім та наступним текстом і таблицею має дорівнювати одному рядку.

3.6. Формули та рівняння

Формули й рівняння розташовують у центрі рядка безпосередньо після тексту, у якому їх згадують.

Вище та нижче за кожен формулу або рівняння має бути залишено не менше одного порожнього рядка.

Формули (якщо їх більше однієї) нумерують у межах розділу. Номер формули складається з номера розділу й порядкового номера формули в розділі. Нумери формул пишуть біля правої частини аркуша на рівні відповідної формули в круглих дужках, наприклад: (3.2) (друга формула третього розділу). Пояснення значень символів і числових коефіцієнтів треба подавати безпосередньо під формулою в тій послідовності, у якій їх подано у формулі. Значення кожного символу і числового коефіцієнта

треба подавати з нового рядка. Перший рядок пояснення починають зі слова «де» без двокрапки.

Формула розрахунку часового коефіцієнту така:

$$K_p = (C_v / C_p) \times 100 \%, \quad (3.2)$$

де K_p – коефіцієнт продуктивності використання робочого часу, %;

нормативний показник $K_p \leq 20 \%$;

C_v – кількість витраченого часу на неробочі справи, годин;

C_p – тривалість робочого дня, годин.

Відстань від тексту до формули та від формули або/і розшифрування формули до тексту – один рядок (приблизно 10 мм).

3.7. Посилання

У процесі написання курсової роботи здобувач вищої освіти має давати посилання на джерела та матеріали, що наводять в роботі. Посилання дають змогу перевірити достовірність даних.

Посилання в тексті курсової роботи на джерела слід зазначати порядковим номером за списком літератури, виділеним двома квадратними дужками, наприклад, «...у працях [1 – 5]...» або «...у роботі [4, с. 57]...», або просто вказати номер джерела біля запозиченого тексту [25].

Під час посилання на розділи, підрозділи, пункти, підпункти, рисунки, таблиці, формули, рівняння або додатки зазначають їхні номери. Наприклад:

«...у розділі 2...»;

«...відповідно до підрозділу 2.3...»;

«...на рис. 1.5...»; «...у табл. 3.2...»;

«...згідно з табл. 3.2...» або «...виходячи з табл. 3.2...»;

«...(див. табл. 3.2) ...»; «...за формулою (3.1)...»;

«... у рівняннях (3.2) – (3.3)...»;

«...у додатку Б...» або «...(додаток Б)».

3.8. Список використаних джерел

Бібліографічний опис – це сукупність бібліографічних відомостей про джерело (документи), наведених за встановленими правилами.

Обов'язкові елементи бібліографічного опису містять відомості, що забезпечують ідентифікацію (процес ототожнення та розпізнавання об'єкта каталогізації за бібліографічним записом, що представляє цей об'єкт в базі даних) джерела (документа).

До обов'язкових елементів належать:

- 1) основний заголовок;
- 2) відомості про видання;
- 3) місце видання;
- 4) дата видання;
- 5) обсяг.

У список літератури включають всі джерела, використані в роботі, в алфавітному порядку (спочатку україномовні потім англomовні) або в порядку цитування. Він повинен включати тільки джерела, безпосередньо використані в роботі, тобто ті, які цитувалися, на які робилися посилання, які послужили основою під час формування погляду здобувача вищої освіти. Включення в список літератури інших прочитаних матеріалів не рекомендують.

Нумерують літературні джерела арабськими цифрами із крапкою, згідно з їхнім порядковим номером у переліку.

Рекомендована загальна кількість позицій у списку літератури має бути не меншою ніж 30 джерел.

В Україні діють два затверджені Національні стандарти, що відповідають за оформлення бібліографічної інформації в науковій роботі.

1. **ДСТУ ГОСТ 7.1:2006.** Система стандартів з інформації, бібліотечної та видавничої справи. Бібліографічний запис. Бібліографічний опис.

Загальні вимоги та правила складання / Нац. стандарт України. – [Чинний від 2007-07-01]. – Київ : Держспожив-стандарт України, 2007. – 47 с.

Це регламентуючий документ для оформлення бібліографічних списків, списків використаної літератури, списків літератури в наукових роботах тощо.

2. **ДСТУ 8302:2015.** Інформація та документація. Бібліографічне посилання. Загальні положення та правила складання / Нац. стандарт

України. – Вид. офіц. – [Уведено вперше ; чинний від 2016-07-01]. – Київ : ДП «УкрНДНЦ», 2016. – 17 с.

Цей стандарт є регламентуючим документом для оформлення бібліографічних посилань та бібліографічних списків посилань у наукових роботах. Він установлює види бібліографічних посилань, правила та особливості їхнього складання й розміщення в документах. Стандарт поширюється на бібліографічні посилання в опублікованих і неопублікованих документах незалежно від носія інформації. Здобувач вищої освіти може самостійно вибирати один з двох наведених стандартів для оформлення списку використаної літератури (як частини довідкового апарату).

4. Оцінювання результатів виконання курсової роботи

Не пізніше ніж за 2 тижні до захисту курсової роботи здобувач вищої освіти подає роботу на перевірку керівнику у зазначений термін. У разі виявлених недоліків та/або неточностей, здобувач вищої освіти повинен доопрацювати роботу за вказаними зауваженнями та повторно здати на перевірку.

Курсова робота обов'язково має проходити перевірку на унікальність за допомогою програмного забезпечення «Strike Plagiarism». Звіт з результатами перевірки унікальності додають до роботи. Відсоток унікального тексту курсової роботи має становити мінімум 50 %.

Здобувач вищої освіти зобов'язаний підготувати усний виступ за результатами курсової роботи у формі доповіді, яка має розкрити зміст, наукове і практичне значення цієї роботи. Тривалість доповіді здобувача вищої освіти має бути в межах 5 хв. Текст доповіді має бути максимально наближений до тексту курсової роботи. В доповіді мають бути ті ілюстрації (рисунок, діаграма, схеми, гістограми та ін.), таблиці, які наведені в курсовій роботі. Не можна використовувати у доповіді дані, що не наведені в курсовій роботі.

На захисті курсової роботи доповідь здобувач вищої освіти обов'язково супроводжує презентацією, яка допомагає наочно подати результати дипломної роботи. Для оформлення презентації рекомендовано використовувати програми Microsoft Power Point або Canva.

Оцінюють курсову роботу члени комісії після її захисту здобувачем вищої освіти за 100-бальною шкалою оцінок.

Рейтингове оцінювання курсової роботи містить формальний та змістовий критерії.

До формальних критеріїв належать: дотримання термінів подання роботи на перевірку, правильність оформлення, структурованість роботи, наявність посилань, ілюстративного матеріалу, використання актуальних літературних джерел та ін. Оцінка за формальними критеріями не перевищує 30 балів із 100 можливих.

До змістових критеріїв належать: актуальність теми, збалансованість розділів роботи, правильність формулювань цілей і завдань дослідження, відповідність змісту заявленої теми, ступінь самостійності, наявність елементів наукової новизни, практична цінність роботи тощо. Оцінка за змістовим критерієм не перевищує 55 балів зі 100 можливих.

Окремо оцінюють захист роботи. Водночас оцінюють уміння здобувача вищої освіти подати матеріал, володіння ораторським мистецтвом, термінологією в усному мовленні, уміння переконувати, відповіді на запитання за темою роботи тощо. Оцінка за захист не перевищує 15 балів.

Якщо здобувач вищої освіти за курсову роботу набирає менше 60 балів, то її не зараховують.

Критерії оцінювання курсової роботи наведено в табл. 3.

Таблиця 3

Складові оцінювання курсової роботи

№ з/п	Складові оцінки	Кількість балів
1	2	3
1	Відповідність курсової роботи темі та поставленим завданням	0 – 10
2	Аналіз наукової літератури за останні 5 років, правильне оформлення бібліографії	0 – 10
3	Самостійність (наявність власних ідей та висновків) та оригінальність (відсутність плагіату)	0 – 10
4	Використання реальних даних статистики туризму	0 – 10
5	Практична значущість результатів, обґрунтованість запропонованих заходів	0 – 20

1	2	3
6	Якість оформлення (відповідність вимогам щодо оформлення роботи)	0 – 10
7	Правильність стилістики та термінології, логічність викладення матеріалу, грамотність	0 – 10
8	Доповідь (уміння чітко та логічно викласти основний зміст роботи та висновки)	0 – 10
9	Аргументація (здатність аргументовано захищати свою позицію та надавати відповіді на запитання)	0 – 10
	Разом	0 – 100

Рекомендована література

Основна

1. Джинджоян В. В. Економіка та менеджмент міжнародного туризму : навчальний посібник / В. В. Джинджоян. – Київ : Вид-во «Каравела», 2024. – 376 с.

2. Економіка рекреації та туризму [Електронний ресурс] : навч. посіб. / О. А. Сущенко, О. О. Стрижак, Н. А. Дехтяр та ін. – Харків : ХНЕУ ім. С. Кузнеця, 2021. – 346 с. – Режим доступу : <http://repository.hneu.edu.ua/handle/123456789/26223>.

3. Кудла Н. Є. Управління персоналом в туризмі : навчальний посібник / Н. Є. Кудла, Н. І. Фединець. – Львів : Вид-во ЛТЕУ, 2022. – 253 с.

4. Менеджмент туризму : навч. посіб. / Т. В. Шелеметьєва, С. В. Гресь-Євреїнова. – Запоріжжя : НУ «Запорізька політехніка», 2022. – 216 с.

5. Менеджмент у туризмі : навч. посіб. / Н. Л. Мандюк, А. М. Манько. – Львів : ЛНУ ім. Івана Франка, 2022. – 198 с.

6. Самоменеджмент [Електронний ресурс] : навч. посіб. / С. К. Василік, О. В. Майстренко, К. Р. Немашкало [та ін.] ; Харківський національний економічний університет імені Семена Кузнеця. – Харків : ХНЕУ ім. С. Кузнеця, 2020. – 149 с. – Режим доступу : <https://repository.hneu.edu.ua/handle/123456789/26376>.

Додаткова

7. Алдошина М. В. Емоційний інтелект в системі управління персоналом туристичної галузі [Електронний ресурс] / М. В. Алдошина // Причорноморські економічні студії. – 2025. – № 91. – С. 238–244. – Режим доступу : <https://repository.hneu.edu.ua/handle/123456789/36116>.

8. Алдошина М. В. Корпоративна культура в системі управління туристичних підприємств [Електронний ресурс] / М. В. Алдошина, К. В. Касенкова // Ефективна економіка. – 2023. – № 6. – Режим доступу : <https://repository.hneu.edu.ua/handle/123456789/36112>.

9. Алдошина М. В. Репутаційний онлайн менеджмент туристичних підприємств / М. В. Алдошина // Матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції «Теорія і практика розвитку туризму: досвід, проблеми, інновації». – 22 – 23 лютого 2024 року. – Харків : НУЦЗУ. – С. 107–110.

10. Алдошина М. В. Управління кар'єрним зростанням працівників сфери гостинності та рекреації [Електронний ресурс] / М. В. Алдошина, Н. В. Козубова // Економіка та суспільство. – 2023. – Вип. 48. – Режим доступу : <https://repository.hneu.edu.ua/handle/123456789/36114>.

11. Бутенко Д. С. Корпоративна соціальна відповідальність в контексті досягнення цілей сталого розвитку [Електронний ресурс] / Д. С. Бутенко, Л. Є. Руденко // Ефективна економіка. – 2025. – № 4. – Режим доступу : <https://repository.hneu.edu.ua/handle/123456789/36178>.

12. Стрижак О. О. Особливості діяльності туристичних підприємств України / О. О. Стрижак, М. В. Алдошина // International Scientific Conference «Digital and Innovative Economy: Processes, Strategies, Technologies»: Conference Proceedings. – January 25th. – 2019. – Kielce, Poland : Baltija Publishing. – P. 119–121.

13. Стрижак О. О. Проектування бізнес-процесів туристичного підприємства [Електронний ресурс] / О. О. Стрижак, М. В. Алдошина // Бізнес-Інформ. – 2019. – № 3. – С. 170–175. – Режим доступу : <https://repository.hneu.edu.ua/handle/123456789/21739>.

14. Aldoshyna M. V. HR marketing and motivation at the enterprise / M. V. Aldoshyna, I. P. Kalashnikov // Становлення та розвиток маркетингу в Україні: від теорії до практики : матеріали VI Всеукраїнської науково-практичної конференції, 25 жовтня 2021 року. – Умань : УНУС, 2021. – С. 269–272.

15. Klok O. The Problem of Comparing Financial Reporting Indicators in International Rating Systems for Enterprises / O. Klok // Economic of Development. – 2022. – Vol. 21 (2). – P. 28–34.

16. Salun M. Key features of business planning in the hospitality industry / M. Salun, K. Tymoshenko // Ukrainian Journal of Applied Economics and Technology. – 2024. – Volume 9. – № 3. – P. 150–154.

17. The company human capital basis in the context of career component / O. Sushchenko, K. Tymoshenko, V. Yermachenko, S. Sushchenko // SHS Web Conf. – 2019. – Vol. 67. – 6 p.

Інформаційні ресурси

18. Менеджмент туристичної діяльності [Електронний ресурс] // ПНС ХНЕУ. – Режим доступу : <https://pns.hneu.edu.ua/course/view.php?id=12151>.

19. Міжнародні стандарти для сфери послуг у туризмі [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://www.iso.org/sectors/management-services/tourism>.

20. The culture factor group [Electronic resource]. – Access mode : <https://www.theculturefactor.com/>.

21. Tourism and Hospitality Management an International Scientific Journal [Electronic resource]. – Access mode : <https://thm.fthm.hr>.

22. Tourism Management journal [Electronic resource]. – Access mode : <https://www.sciencedirect.com/journal/tourism-management>.

23. Uncover the latest and most impactful research in Tourism Management [Electronic resource]. – Access mode : <https://link.springer.com/subjects/tourism-management>.

Додатки

Додаток А

Зразок титульного аркуша курсової роботи

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ
УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ СЕМЕНА КУЗНЕЦЯ
НАВЧАЛЬНО-НАУКОВИЙ ІНСТИТУТ ЕКОНОМІКИ І ПРАВА
КАФЕДРА ПІДПРИЄМНИЦТВА, ТОРГІВЛІ І ТУРИСТИЧНОГО БІЗНЕСУ

КУРСОВА РОБОТА

з навчальної дисципліни

«Менеджмент туристичної діяльності»

на тему: «...»

Виконав(-ла): здобувач(-ка) вищої освіти
першого (бакалаврського) рівня
4 курсу групи (шифр групи)
спеціальності ІЗ «Туризм і рекреація»
ОПП «Туризм»
/прізвище, ініціали, підпис/

Керівник: /прізвище, ініціали, посада,
вчене звання, науковий ступінь, підпис/

Національна шкала _____
Кількість балів _____ Оцінка ECTS

Харків, 2026

Зміст

Вступ.....	3
1. Порядок організації виконання та захисту курсової роботи.....	7
2. Зміст і структура курсової роботи	9
2.1. Вступ	11
2.2. Основна частина	12
2.3. Висновки	13
2.4. Список використаних джерел	14
2.5. Додатки	14
3. Вимоги до оформлення тексту курсової роботи.....	14
3.1. Загальні вимоги	14
3.2. Заголовки.....	15
3.3. Переліки.....	16
3.4. Ілюстрації.....	16
3.5. Таблиці	17
3.6. Формули та рівняння.....	18
3.7. Посилання	19
3.8. Список використаних джерел	20
4. Оцінювання результатів виконання курсової роботи	21
Рекомендована література.....	23
Основна	23
Додаткова	24
Інформаційні ресурси	25
Додатки.....	26

НАВЧАЛЬНЕ ВИДАННЯ

**Методичні рекомендації
до виконання курсової роботи
«Менеджмент туристичної діяльності»
для здобувачів вищої освіти
спеціальності J3 «Туризм та рекреація»
освітньої програми «Туризм»
першого (бакалаврського) рівня**

Самостійне електронне текстове мережеве видання

Укладач **Алдошина** Марія Володимирівна

Відповідальний за видання *М. М. Салун*

Редактор *В. О. Дмитрієва*

Коректор *В. О. Дмитрієва*

План 2026 р. Поз. № 70 ЕВ. Обсяг 28 с.

Видавець і виготовлювач – ХНЕУ ім. С. Кузнеця, 61165, м. Харків, просп. Науки, 9-А

Свідоцтво про внесення суб'єкта видавничої справи до Державного реєстру

ДК № 4853 від 20.02.2015 р.